

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

In Concilivm Nicaenvm primum oecumenicum approbatum, trecentorum
octodecim episcoporum, contra haereses Arianorum &
Quartadecimanorum, sub Siluestro pontifice, Paulino & Iuliano consulibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

ANNO
CHRISTI
325.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝ-
τίνου βασιλέως τῆ ἐκκλησίᾳ Νι-
κομηδέων καὶ Εὐσεβίου, καὶ Θεο-
γνίου.

Κωνσταντίνου σεβαστοῦ τῆ καθολικῆ
ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.

Τὸν δεσπότην θεὸν δηλαδὴ
καὶ σωτήρα Χριστὸν ἀκριβῶς
ἀπαντες ἴτε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πα-
τέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι.

EPISTOLA CONSTAN-
tini imperatoris ad ecclesiam
Nicomediensem, contra Eu-
sébium & Theognium.

*Constantinus Augustus, catholicae
ecclesiae Nicomediensium.*

OMNES probe nostis, fratres
dilectissimi, Dominū Deum
scilicet & saluatorem Christum
Patrem & Filium esse: *Vide reli-
quum infra apud Gelasium in actis
Concilii Nicæni lib. 3.*

I N

* CONCILIVM ^b NICÆNUM

^c primum ^d œcumenicum ^e approbatum, ^f trecentorum
oetodecim episcoporum, ^g contra hæreses Arianorum
^h & Quartadecimanorum, ⁱ sub Siluestro pontifice,
^k Paulino & Iuliano consulibus.

N O T Æ.

^a *Concilium.*] Hortatu, consilio & auctoritate Siluestri Romani pontificis hæc sacrosancta Synodus indicta, Constantini imperatoris consensu, opera & auxilio congregata fuit, hac ratione: Cum Osius Cordubensis ad ecclesiam orientalis turbas, schismata & seditiones componendas in orientem ablegatus, hæreticorum pertinacia impeditus, parum aut nihil effecisset, Alexandri, Osi, aliorumque episcoporum consilio, per Siluestrum auctoritate pontificia, ob causas prædictas, de quibus infra, Concilii vniuersalis celebratio decernitur. Sed quia episcoporum multitudo ea, quæ ad œcumenicam Synodum celebrandam requiritur, sine imperatoris munificentissimi subsidio, consensu & auxilio neque congregari, neque sustentari poterat, Siluestri pontificis hortatu, & Alexandri episcopi epistola, imperator ad consensum & impensas faciendas inductus, literis ad omnes totius orbis episcopos scriptis, locum & tempus habendi Concilii designauit, ibique tempore constituto singuli vt adfuit, rogauit. Hoc est quod Rufinus lib. 10. cap. 1. dicit: Constantinum ex sententia sacerdotum Concilium indixisse: & quod legimus sexta Synodo act. 18. Siluestrum & Constantinum magnam Synodum apud Nicæam congregasse. Idem testatur auctor pontificalis in vita Siluestri. Sozom. lib. 1. cap. 16. Baron. an. 325. num. 13. Bellarm. lib. 1. de Concil. c. 13. Possuin. in app. sacro, verbo *Nicænum*

Pontificis
auctori-
te, impera-
toris consen-
su & auxi-
lio hæc Sy-
nodus indi-
cta & con-
gregata.

E c iij

Concilium. Item vide notas epist. Marcelli ad episcopos Antioch.
^b *Nicanum.*] Sic dictum, quod celebratum fuerit Nicææ, quæ
 est in Bithynia. Ob quod sciendum, huius nominis ciuitates plures
 florentissimas extitisse; vnam in Gallia non procul a Varo fluuio a
 Massiliensibus conditam, quæ vulgo Nissa dicitur: alteram huius
 nominis urbem Stephanus apud Locros Epicnemidios constituit.
 Tertia fuit in Thracia, quæ, teste Hilario in post. libro fragmento-
 rum, ante Vstodizo nominabatur: in qua Ariani sub Constantio
 imperatore nouam fidei formulam, *Consubstantialis* nomine omisso,
 & voce *similis* dolose substituta, ediderunt, eamque Nicænam ap-
 pellari mandarunt, eo nimirum consilio, vt vera & orthodoxa Ni-
 cææ catholice fidei formula tolleretur, aut saltem dubia & suspe-
 cta efficeretur. *Qua* de re hæc Socrates lib. 2. cap. 29. *Fidei formu-
 lam, quæ Arimini prælecta erat, in Græcum sermonem conuersam, cœ-
 pit Ursacius ratam facere, publicare, tamquam ex generali Concilio edi-
 tam præconiis celebrare, & fidem Nicææ stabilitam appellare, eo plane
 animo, vt homines imperitos ac simplices nominis similitudine in errorem
 raperet. Nam illi eam putabant fidem fuisse, quæ Nicææ vrbe Bithynia
 erat olim confirmata. Verum istud commentum illis non magno adiu-
 mento fuit: nam non longo post tempore patefactum est, illique ipsi lu-
 dibrio habiti.* Baron. anno 359. num. 27. Quarta Nicæa est metropo-
 lis Bithyniæ, huius sacrosancti Concilii locus & receptaculum, de
 qua Strabo in geograph. lib. 12. hæc scribit: *Nicæa Bithyniæ metropo-
 lis iuxta lacum Ascanium est, & campus ingens & valde felix cir-
 cumstat, æstate non admodum salubris. Eam primo Antigonus Philippi
 filius condidit, & Antigoniam nominauit. Postea Lysimachus eam ab
 uxoris nomine filia Antipatri, Nicæam appellauit. Urbis ambitus est
 stadiorum sedecim in figura quadrata, quæ in campo sita portas quatuor
 habet ad rectos angulos, & in munitionem excisa. Quare ex vno lapide,
 qui circa medium gymnasium positus est, omnes quatuor porte cernun-
 tur.* Hæc licet antea non ignobilis, incolatu huius Concilii admiran-
 dis quibusdam beneficiis sibi diuinitus impertitis potita, longe cla-
 rior & illustrior est reddita. De quibus hæc Gregorius presbyter
 orat. de patribus Nicæni Concil. *Cum patres postridie essent precatu-
 ri Saluatorem vniuersorum pro suo domum reditu, & pro ea, qua eos ex-
 cepit ciuitate, accidit vt in eo, qui dicitur μεσομυρδος, id est, medius
 umbilicus ingressus orientalis, scaturirent fontes circa medium apsidis,
 circa quam constiterat sanctorum chorus, qui quidem in hodiernum vs-
 que diem apparens ostendit orationum fructuosos effectus.* Subiungit,
 suo tempore cum Assyrii Romanum imperium depopularentur, om-
 niaque barbarica insolentia consumerent, non tantum ipsam vr-
 bem, quam sæpe clanculum & aperte adorti erant, verum etiam
 ipsos vrbis incolas vniuersos a Babylonica contumelia illæsos reman-
 sisse. Item quemdam tribunum militum magica opera ibidem pa-
 trare incipientem, nocturna visione & diurnis terroribus deterri-
 tum, ab incepto desuisse, Christum verum Deum accensis in templo
 lucernis placasse, atque ex eo tempore omnem Babylonicum exer-

Locus ha-
biti Cœcili.

Nicææ in
Thracia A-
riani quid.

Nicæa Bi-
thyniæ quæ
& qualis.

Nicæa Bi-
thyniæ pro-
pter Conci-
lium mira-
culis orna-
ta.

ANNO
CHRIST.
359.

ANNO
CHRIST.
359.

ANNO
CHRISTE
325.

citum a templo barbaricam ferocitatē & ab incolis prohibuisse. Baron. num. 185. Constantii imperatoris decretum ac propositum Nicææ in Bithynia celebrandi Concilii terræmotu vr̄bis illius impeditum fuisse, non tantum Concilio, sed & ipsi vr̄bi ad celebritatem & nominis gloriam non parum adiecit. Quæ de re præter Sozom. lib. 4. c. 15. pulcre Theodoret. lib. 2. c. 26. hæc ait: *Terræmotu*, inquit, *impedita fuit* (Nicæa Synodus intellige, quæ ibidem consilio Eudoxi Antiocheni, & Constantii imperatoris mandato, ad veram Nicænam fidei formulam obscurandam celebrari debebat.) *Quod quidem factum diuine plane sapientie a describendū arbitror. Nam cum in illa vr̄be fidei apostolica doctrina a sanctis patribus descripta esset, & alii postea ibi congregati contrariam doctrinam conscribere in animo haberent; Deus, qui ecclesie providere non desinit, Concilium istud propterea prohibuit; ne ex similitudine nominis ansam Ariani arriperent ad fraudem; neve Ariani Concilium istud Nicænum quoque appellando, simplicium animos circumuenirent.* Quamquam sint qui in aula palatii regalis episcopos conuenisse scribant, verius tamen esse existimo, quod Act. 1. Concil. Calch. narratur: videlicet in templo congregatos certo ordine & loco, vt infra verbis *trecentorum octodecim* dicemus, sedentes, quæ erant synodali iudicio disceptanda & iudicanda, plene & perfecte absoluisse.

An in templo vel in aula palatii Concilium celebratum sit.

^c *Primum.*] Sic dictum, non quod numero vel ordine primum fuerit, sed vt a septima generali Synodo, quæ Nicæna secunda appellatur, nomine discernatur. Quamquam etiam non inconuenienter primum, id est, primarium dici possit: quoniam in eo de re omnium summa legitimo & ordinatissimo iudicio, auctoritate pontificia indicto, præsentia legatorum pontificiorum, imperatoris, & episcoporum ordinate sedentium condecorato, disceptatum fuit. Posseu. in app. sacro.

Cur primū appelletur.

^d *Oecumenicum seu vniuersale.*] Concilium oecumenicum, quod alias vniuersale, vel etiam generale nominatur, est, cui episcopi totius orbis, nisi legitime impediuntur, interesse possunt ac debent, cuique nemo alius, quam Romanus pontifex per se, vel per legatos præfidere solet: vnde oecumenicum, id est, totius orbis terræ Concilium appellatur. Accidit autem non raro, quod nationalia, quibus Romanus pontifex per se vel per legatos suos interfuit, vniuersalia aut generalia nominentur, vt diximus supra in notis ad Concilium Alexandrinum, &c.

Oecumenicum Concilium quid.

Præsides huius Concilii fuerunt, non quod volunt hæretici, imperator, aut Athanasius, vel Eustathius Antiochenus; sed Osius Cordubensis episcopus, Vitus & Vincentius presbyteri, Romani pontificis legati. Hoc aperte asseritur quadam præfatione Concilii Sardicensis. Hoc idem indicat Athanasius epist. ad solitariam vitam agentes scripta, qua dicit Osiū in hoc Concilio principem fuisse: nomen vero ipsius Osi, cum presbyterorum Viti & Vincentii nominibus, ante aliorum patriarcharum nomina subscriptum, non aliud sane indicat, quam tres primo loco subscriptos, eius vicem ac locum in

Præsides Concilii quis fuerit.

Synodo obtinuisse, cui primarius ac supremus locus iure meritoque debetur. Cedrenus in compendio historiarum, & Photius libro de septem Synodis, scribunt, Siluestrum per suos legatos Nicæno Concilio auctoritatem contulisse: quod sane non aliter intelligi potest, quam sacrosanctam Synodum legatorum pontificiorum auctoritate inchoatam, præsidio eorumdem feliciter absolutam, ac demum confirmatione pontificis approbatam, inter oracula Spiritus sancti receptam, probandi ac confirmandi ea, quæ fidei sunt, legitimam

An imperator præfenderit Concilio.

vim & auctoritatem consecutam esse. Vt Concilii præsidem egerit Constantinus imperator, qui, teste Rufino lib. 10. cap. 2. se episcopis inferiorem, iisque subiectum esse aperte professus est, qui non nisi annuentibus episcopis, ut scribit Eusebius in vita eius, sede humiliore sedere ausus fuit, qui non primo, sed ultimo loco post omnes alios episcopos, teste Basilio in fine octauæ Synodi, subscripsit; ut hic, inquam, Concilii præses fuerit, cui prima sedes, primaque subscriptio debebatur, non est credibile. Et Athanasius profecto, Osius atque Leontius Constantium, quod præsidium Synodi illegitime sibi vendicasset, non tam acriter reprehendissent, si antea pater eius Con-

Athanasius.

stantinus in Nicæno Concilio præses fuisset. Athanasius epist. ad solitar. Constantium, quod in Concilio primas partes tenere vellet, redarguens: *Si*, inquit, *iudicium episcoporum est, quid cum eo commune*

Osius episcopus.

habet imperator? Ibidem refert Osius eidem Constantio scripsisse hæc: *Ne nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius a nobis discite: tibi Deus imperium commisit, nobis ea, quæ sunt ecclesiæ, concedidit.* Et non procul a fine: *Quis enim*, inquit, *videns eum in decernendo principem se facere episcoporum, & præsidere iudiciis ecclesiasticis, non merito dicat, illum eam ipsam abominationem de solationis esse, quæ a Daniele prædicta est?* Vbi Constantium, ideo quia ausus fuit in iudicio ecclesiastico

Leontius.

præsidere, aperte antichristum vocat. Suidas in vita Leontii scribit, quod cum Constantium in Concilio præsidem & loquentem videret, ad eum dixerit: *Miror quod propria* (bella nimirum, aliaque ciuilia negotia) *negligens, te in alienis* (id est, ecclesiasticis) *tam curiosum præbeas.* Hæc sane viri sanctissimi non tanto zelo filio, Arianorum patrono, obiecissent, si parens eius Constantinus Nicæno Concilio iam ante præsidisset. Vniuersale igitur & œcumenicum fuisse oportet magnum hoc Concilium, cui cum Alexandrinæ & Antiochenæ ecclesiæ patriarchis, reliquisque trecentis & amplius episcopis vnde-quaque conuocatis, Romanus pontifex per legatos interfuit. Vide Bellarm. lib. 1. de Concil. cap. 4. 5. & 19.

Concilium Nicænum approbatum.

[*Approbatum.*] Hoc Concilium ad petitionem SS. patrum hic congregatorum, iuxta synodalem epistolam hac de causa scriptam, supra post Canones extantem, a Siluestro pontifice confirmatum esse, patet Can. 1. sequentis Concilii Romani, vbi hac de re in nostris annotationibus plura dicemus.

Huic magnam fidem conciliaret Siluestri epistola ad Synodum reddita, nisi eadem ob consules in fine ibidem perperam positos, suspectæ auctoritatis redderetur. Verum quia supra dixi, notas consulares

ANNO
CHRIST.
325.

ANNO
CHRIST.
325.

ANNO CHRISTI 335. lare decretalibus pontificum epistolis vt plurimum obreptitie superadditas, adeoque ea tantum de causa nullam reiiciendam esse; eam quæ prodiit ex collectione Cresconii, in qua synodali epistola Concilii Nicæni ad Siluestrum coniuncta habetur, supra posuimus pag. 215.

Rectissime igitur hæc sacrosancta Synodus in nomine Christi legitime congregata, ab Eusebio lib. 3. de vita Constantini, & sancto Augustino lib. 1. de baptismo cap. 18. orbis terræ Concilium, cuius decreta ad cælestia mandata sint, appellatur. Eadem, alibi verbum Domini, alibi diuinum & sanctissimum oraculum Spiritus sancti nominatur, vtpote cuius Canones per Spiritum sanctum ordinati fuerint. Ita Athanasius epistola ad episcopos Africæ. Leo epistola 53. ad Anatolium. Cyrillus 1. de Trinitate. Hoc, sicut & tria sequentia œcumenica sacrosancta Concilia, se non minus quam quatuor euangelia venerari affirmat sanctus Gregorius lib. 1. epist. 24. Qui huic Concilio contradicit, non esse catholicum, ideoque excommunicandum, scribit sanctus Leo epistola 77. & 78. Quod idem epistola 78. Basilius asserit, dum ait; Suspectis de hæresi decreta Nicæni Concilii proponenda esse, propterea nimirum, quod hac ratione hæretici a catholicis certissima nota discernantur, & singulorum fides intime exploretur. Propter huius Concilii fidem ac decreta fortiter propugnata, Athanasius & Hilarius exilium, alii vero sub Vandalica persecutione tormenta & violentam mortem sustinuerunt. Hieronymus contra Luciferianos, Hilarius de Synodis, Victor Africanus lib. de persec. Vandal. Quorum exemplo sanctus Ambrosius epistola 32. *Sequor, inquit, tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors, nec gladius poterit separare.* Ne quis existimet, sanctum Augustinum de Concilii huius auctoritate a prædictorum patrum sententia dissensisse; ideo quod lib. 3. contra Maximinum cap. 14. ait: *Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tamquam præiudicaturus, proferre Concilium: nec ego huius, nec tu illius auctoritate detineris,* &c. Sciendum est, dum Maximinus de fide cum S. Augustino disputaturus, Nicæno Concilio Ariminense Arianorum Conciliabulum obiiceret, ipse vero Augustinus ad impugnandum hæreticum meliora argumenta in promptu haberet, adeoque cum immensa temporis iactura, de vtriusque Concilii auctoritate prolixè disputare, inutile esse iudicaret, ait: *Neque ego Nicænum, nec tu Ariminense, &c. quasi diceret; nolo vt hac disputatione Conciliorum auctoritatibus teneamur, sed potius his omissis ad scripturas veniamus.* Vnde non vult dicere, Maximinum non teneri villo modo auctoritate huius Synodi, sed tantum hac disputatione non teneri. Vide Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 3. & 7. item in præfatione in lib. Concil. & lib. 1. de cler. cap. 1.

⁶ *Trecentorum octodecim episcoporum.*] Ad hanc Synodum trecentos octodecim episcopos, de quibus infra, conuenisse testatur qui eidem præsens interfuit Athanasius epistola ad Iouinian. imperatorem, & in disputatione aduersus Arium. Epiphanius hæresi 69. *Hi-*
Concil. Tom. 2.

De Concilii qualitatibus patrum sententia.

Defensores Nicæni Concilii qui & quales.

Refellitur obiectio contra auctoritatem Nicæni Concilii.

Numerus episcoporum qui interfuerint Concilio.

larius lib. contra Constantium. Ruffin. lib. 1. cap. 1. idem profitentur. ^{Antio} ^{Carth} ³¹¹
 Quam quoque sententiam Hieronymus in Chronico, Sulpitius lib. 2. Theod. lib. 1. cap. 7. ac demum omnes omnino scriptores hoc tempore sequuntur; adeo ut stultum plane, ne dicam temerarium, sit, hanc rem deinceps in dubium vocare: ita enim vulgata nunc est hæc sententia, ut quoties huius Concilii mentio habetur, trecenti octodecim episcopi recenseantur. Hic numerus sanctorum patrum, auctore Ambrosio præfat. librorum de fide, sacer est, & mystice præfiguratus 318. militibus illis, quibus Abraham de quinque regibus victoriam reportavit. Quod Eusebius lib. 3. de vita Constantini, Eustathius Antiochenus epistola sua, quam recitat Theodoretus lib. 1. cap. 8. ducentos quinquaginta dumtaxat episcopos conuenisse scribunt, ingens sane præiudicium sententiæ communiori afferret, nisi textus Eusebii notorie mendosus atque corruptus, Eustathii epistolam deprauatam esse, probabiliter argueret. Socrates lib. 1. cap. 5. verba Eusebii recitans ait, ad trecentorum numerum & amplius eo conuenisse. Manifestissimum igitur est mendum Eusebii. Theodoretus lib. 1. cap. 7. trecentos octodecim episcopos huic Concilio interfuisse, ex sua sententia non scripsisset, si Eustathii epistola, quam cap. sequente recitat, ducentos septuaginta dumtaxat patres hac Synodo conuenisse, vere & citra mendum referret. Numerum episcoporum infra subscriptorum hoc numero longe minorem esse, ex immenso atque irreparabili Nicænorum aëtorum naufragio vere accidit. Ex prouinciis Nicææ vicinioribus nullos vel saltem paucos; ex remotioribus Palæstinæ, Phœnicis, Ægypti, &c. plures episcopos subscriptos reperiri, ingens naufragium ita manifestat, ut prope miraculosum videatur, eos ibi conscriptos haberi. Episcoporum, qui interfuere, ut infra patebit, alii confessionis gloria clarissimi, alii vitæ sanctitate celeberrimi, alii doctrina & virtutum ornamentis conspicui extiterunt; adeo ut Marius Victorinus lib. 1. aduersus Arium, Theodoretus lib. 1. cap. 7. vere dixerint, in hac Synodo Dei ministros, totius orbis lumina, martyrumque multitudinem in vnum collectam conuenisse. Quo ore igitur mendace, quæ virulenta lingua Sabinus Heracleæ episcopus Macedonianæ hæreseos sectarius impudenter effutiuerit, hunc sacrum ac venerandum episcoporum Conuentum ex indoctis, malæ vitæ, & rerum ignaris hominibus collectum fuisse, satis euidenter constat. Imperator hosce omnes, & quidem nonnullos equis, quosdam vehiculis publicis sumptibus adduxit; & cum singulos honore episcopis conueniente (episcopali nimirum benedictione reuerenter ab ipsis accepta) profecutus esset, iisdem in singulos dies cibaria munifice admodum suppeditari mandauit. Eusebius in vita Constantini. Baronius num. 14. & sequentibus.

Numerus episcoporum sacer est, & mystice præfiguratus.

Diluitur obiectio prima.

Obiectio secunda a subscriptoribus petita diluitur.

Qui & quales fuerint episcopi.

De confes-
su Nicæno.

Quibus ordinibus singuli confederint, non satis liquet. Complures sedes in vtroque aulæ latere ordine dispositas fuisse, singulorumque episcopos vnam ex iis sibi conuenientem occupasse, ipsumque imperatorem, postquam per medium confessum intrasset; & ad-

ANNO
CHRISTI
325.

summum locum venisset, ibique aliquamdiu in medio Conuentu erectus constitisset, sella quadam parua ex auro fabricata, ac summo loco in capite duorum ordinum collocata, ad nutum episcoporum confedisit, scribit Eusebius lib. 9. de vita Constantini cap. 10. Eum vero episcopum, qui breui quadam oratiuncula, quam supra posuimus, imperatori gratias egit, quemque Theodoretus lib. 1. cap. 7. Eustathium Antiochenum nominat, in dextro ordine primam sedem occupasse, Eusebius prædicto loco aperte profiteretur. Cum ergo locus sinister dexterae partis loco in ecclesia sanctior & dignior semper habitus fuerit; quod imagines Petri & Pauli in diplomatis beatae Virginis & Ioannis crucifixo adiunctæ, aliaque plura, de quibus Baronius hic num. 59. & Bellarminus lib. 1. de Romanis pontif. cap. 27. manifeste indicant (Petri enim & beatae Virginis imagines velut digniores a parte læua collocantur) manifeste colligitur in hoc Nicæno post legatos pontificios, Alexandrinæ & Antiochenæ ecclesiarum patriarchas tali ordine & loco confedisit, qualis act. 1. Calchedonenfis Concilii describitur: nimirum a læua parte velut digniore, digniorem post tres Romani pontificis legatos a latere, Osum, Vitum, ac Vincentium, Alexandrum Alexandrinæ ecclesiarum primatem sedisse: a dextris vero Eustathium, tertiæ sedis Antiochenæ episcopum ac patriarcham, primum locum obtinuisse, ac post illos suo ordine reliquos. Hæc Baron. num. 52. vsque ad 60. Bellarmin. lib. 1. de Conc. c. 19. de confessu Nicæni Concilii contra Magdeburg. disputans ait: *Itaque si coniectare licet, tres ordines erant in Concilio: vnus a dextris, alter a sinistris, & tertius in capite aule totius: & quidem in hoc tertio sedebat medius imperator inter episcopos, Osum legatum pontificis, & Alexandrum episcopum Alexandrinum, necnon Vitum & Vincentium, legatos item apostolicos. Deinde ordinis eius, qui erat a dextris, primus sedebat Eustathius episcopus Antiochenus. Alterius autem ordinis, qui erat a sinistris, sedebat primus Macarius episcopus Hierosolyma: atque hac ratione seruabatur ordo dignitatis inter primarios patriarchas.* Hæc Bellarminus. Baronii sententia mihi ob causas prædictas verior esse videtur: lector, vtram volet, eligat. Sacrosanctum euangelii codicem, qui Dei iudicis personam repræsentaret, non minus in hoc Concilio, quam in Ephesino & Calchedonenfi, sede regia in medio confessus episcopalis, vt cum omnium vultus intuerentur, collocatum fuisse, dubium non est. Baronius numero 60. Episcopis hoc ordine confidentibus, Eustathius Antiochenus habita ad Constantinum oratione, de omnibus bonis ecclesiarum præstitis gratias egit, eumque rogauit, vt fidem consubstantialis Trinitatis aduersus Arium & omnes hæreticos sartam tectamque esse velit. Cum deinde Constantinus imperator breuem, eamque ob Romani imperii maiestatem Latino & Romano idiomate prolatam, subiunxit, qua episcopis de Conuentu & lato conspectu gratulabatur, eosque a se laudatos, ad mutuam pacem ac concordiam exhortabatur.

Sinistra
dextera di-
gnior.

Bellarmini
sententia de
confessu
Nicæno.

Locus e-
uangelii.

§ *Contra hereses Arianorum.*] Habiti Concilii causæ primariæ
Concil. Tom. 2.

Ff ij

Causa ha-
biti Conci-
lii primacie
duæ fue-
runt.

duæ fuerunt. Vna, vt de Christi Domini nostri diuinitate blasphemia Arii sententia in iudicium ecclesie vocata discuteretur, & quid de ea fideles sentire deberent, definitiuo iudicio decideretur. Altera, vt ante sæpius oppressa Quartadecimanorum secta nunc reuiuiscens, semel radicitus euelleretur. Meletiani & Colluthiani, de quibus suis locis supra, hac quidem Synodo vere condemnati fuerunt: sed quia illi postea Arianis se coniunxerunt, velut riuus semel in flumen immissi, antiquo nomine appellari desierunt, no-

Arii hæresis
quæ.

uoque Arianorum nomine deinceps nuncupari inceperunt. Arius fœda animi elatione, sacrilega lingua, non contentus oppugnasse Alexandrum, qui post Petri & Achillæ obitum Alexandrinam ecclesiam sanctissime regebat, de Dei filio iactabat in vulgus: *Erat aliquando, quando non erat: ex non extantibus factus est, non de Patris substantia genitus; ex tempore, non ab æterno: haudquaquam Deus verus de Deo; sed ex nihilo creatus, minor Patre, voluntate naturaque mutabilis.* Athanasius, Rufinus, Socrates, &c. Præter hæc Arius librum quemdam conscripserat, quem Thaleciam, hoc est, *conuiuium & crapulam* prænotarat, quo periocum & lasciuiam, siue per meretricias choreas & saltationes multorum sibi animos deuincire studuit, vt & Athanasius habet oratione 2. contra Arianos. Quibus artibus septuaginta virgines Deo sacras, vt habet Epiphanius hæresi 69. septem presbyteros, & diaconos duodecim pestilenter infecit, Eusebiumque Nicomediensem (a quo iidem alias Eusebiani nuncupati fuerunt) & alios pastores in lupos conuertit.

Scripta Arii
quæ & qua-
lia.

Ad hanc pestem Arii ab ecclesia auertendam, antequam Constantinus imperator aduentasset, priuatis collationibus episcoporum, impie assertiones illius assiduo tractatu discutebantur, quidve aduersus eas teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Qua in re cum inter reliquos viros doctissimos Athanasius Alexandrinæ ecclesie diaconus, ingenio & disserendi peritia acutissimus, summopere laborasset, meritoque contendisset, ne quid ab eo, quod traditum est, innouaretur, ipse præ ceteris Arii omniumque Arianorum odium atque inuidiam in se prouocauit. Rufinus lib. 1. cap. 5. Sozomenus lib. 1. cap. 16. & 18. Post aduentum Constantini factum est initium Synodi. Principio Arii & Eusebii Nicomedienensis episcopi literæ recitatæ fuerunt, a quarum blasphemia patres sanctissimi abhorrentes, aures suas obstruxerunt (Athanasius oratione 1. in Arium) literasque ipsas Eusebii blasphemiam plenissimas discerperunt. Theod. lib. 1. cap. 8. Acta illius Synodi Alexandrinæ, quæ sub præsidio Osi Cordubensis episcopi, anno Domini 319. hanc eandem ob causam celebrata est, eo consilio publicabantur, vt qualis Alexandrini Concilii sententia fuerit, agnoscerent, eique deinceps in omnibus morem gererent. Iulius epist. ad Athanasium. His omnibus publicatis causæ discussio cœpta est; monentur Ariani, vt suæ sententiæ rationes edant: qui æquis postulatis obtemperantes, subito nostrorum impugnatione conuicti obmutescunt, suamque hæresim detestantes, catholicorum sententiæ accedunt. Catholici autem

Eusebiani
hæretici
qui.

Res gestæ
ante Conci-
lium.

Causa Arii
in Conci-
lio acta.

Ad hanc pestem Arii ab ecclesia auertendam, antequam Constantinus imperator aduentasset, priuatis collationibus episcoporum, impie assertiones illius assiduo tractatu discutebantur, quidve aduersus eas teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Qua in re cum inter reliquos viros doctissimos Athanasius Alexandrinæ ecclesie diaconus, ingenio & disserendi peritia acutissimus, summopere laborasset, meritoque contendisset, ne quid ab eo, quod traditum est, innouaretur, ipse præ ceteris Arii omniumque Arianorum odium atque inuidiam in se prouocauit. Rufinus lib. 1. cap. 5. Sozomenus lib. 1. cap. 16. & 18. Post aduentum Constantini factum est initium Synodi. Principio Arii & Eusebii Nicomedienensis episcopi literæ recitatæ fuerunt, a quarum blasphemia patres sanctissimi abhorrentes, aures suas obstruxerunt (Athanasius oratione 1. in Arium) literasque ipsas Eusebii blasphemiam plenissimas discerperunt. Theod. lib. 1. cap. 8. Acta illius Synodi Alexandrinæ, quæ sub præsidio Osi Cordubensis episcopi, anno Domini 319. hanc eandem ob causam celebrata est, eo consilio publicabantur, vt qualis Alexandrini Concilii sententia fuerit, agnoscerent, eique deinceps in omnibus morem gererent. Iulius epist. ad Athanasium. His omnibus publicatis causæ discussio cœpta est; monentur Ariani, vt suæ sententiæ rationes edant: qui æquis postulatis obtemperantes, subito nostrorum impugnatione conuicti obmutescunt, suamque hæresim detestantes, catholicorum sententiæ accedunt. Catholici autem

ANNO
CHRISTI
325.

ne simulata hæreticorum palinodia decipiantur, quadam fidei formula, quam Osius composuit, quamque Nicænum symbolum appellauit, edita, Arii hæresim condemnarunt: cui cum omnes Catholici & plurimi hæreticorum subscripsissent, Eusebius Nicomediensis, Theognis Nicææ episcopus, cum tribus aliis, quos Socrates lib. 1. cap. 5. recenset, id facere recusarunt. Quamobrem sedibus suis iure meritoque spoliati, relegati, inque locum eorum alii suffecti fuerunt: paulo tamen post, cum hortatu imperatoris (vt ex illius epistola ad Nicomedienses scripta patet) metuque exilii ac depositionis ad respiscendum inducti essent, oblato libello, quem infra ex Socrate huc transtulimus, palinodiam recantantes, iis quæ de fide decreta fuerant, subscripserunt. Arius vero cum scriptis suis turpissimis condemnatus, & iussu imperatoris in exilium relegatus, pœnitentiam simulans, a patribus Concilii ea lege receptus fuit, vt ad vitandas seditiones, Alexandrinæ vrbs aditu abstereretur. Quæ cum omnium episcoporum iudicio definita essent, foretque iam necessarium, vt statim executioni mandarentur; Constantinus imperator edicto quodam publico, de quo infra, Arii nefaria & impia scripta exuri præcepit, sic vt pœnam capitis incurreret, quicumque vel horum aliqua occultaret. Ad Alexandrinos autem Catholicos epistolam scripsit, qua errantes reuocat, ipsos vero orthodoxos ad constantiam hortatur. Baronius anno 325. num. 74. & sequentibus vsque ad 102. Possuinus in apparatu sacro, verbo *Nicænum Concilium*.

^h *Quartadecimanorum*.] In antiqua Paschatis controuersia, quam multis ante Conciliis sub Victore habitis sopitam, Syri maiorum suorum peruersæ traditioni insistentes resuscitarant, ab hac Synodo pie sancteque constitutum est, vel saltem id quod Canone 8. apostolorum traditur, confirmatum & renouatum est, vt post decimam quartam lunam primi mensis, in ipsum æquinoctium vernum incidentem, vel ipsum proxime sequentem, prima Dominica omnes vbique terrarum Christiani vno eodemque die Pascha celebrarent. Hoc patet ex epistola synodali, quæ supra post acta Concilii Nicæni ex Socratis lib. 1. historiae ecclesiasticæ cap. 6. & Theodoreti lib. 1. c. 9. excusa reperitur. Item Can. 1. Concil. Antioch. infra. Beda lib. 3. hist. eccles. c. 25. & de rat. temp. cap. 42. 58. & seqq. Vide quæ diximus supra in notis Can. 8. apost. ad vitam Pii & Victoris pontificum. Item Clauium in Cal. Greg. cap. 1. Ad periculum autem disparitatis, quæ ex diuersa temporum supputatione oriri poterat, auertendum, sanctæ Synodo placuit, vt quod ante erat munus & officium Romani pontificis, id deinceps Alexandro, eiusque successoribus Alexandrinæ ecclesiæ episcopis, harum rerum peritissimis, demandaretur; qui diligenter curarent, vt quo potissimum die singulis annis Pascha celebrandum foret, Romanæ ecclesiæ episcopis per literas paschales significarent; a quibus reliquæ omnes ecclesiæ certiores redderentur. Qui dies ex Alexandrinis literis cognitus, per apostolicæ sedis epistolas omnibus ecclesiis promul-

Herefis
Quartadecimanorum
in Syria resuscitata
componitur.

Alexandri-
nus episcopus
arbitratur
diei Paschatis.

Aureus numerus cur inuentus.

Dominicis diebus cur stantes oramus.

Meletius schismaticus quis & qualis.

garetur, & ipso die Epiphaniæ in singulis ecclesiis inter missarum solennia a diaconis annuntiaretur. Ad hunc autem cuiuslibet anni paschalem diem facilius inueniendum, aureus ille numerus nouendecim annorum periodum continens, eadem hac Synodo, teste Ambrosio epistola 83. ad episcopos prouinciæ Æmiliæ scripta, est constitutus. Tandem etiam ad hoc decretum de Paschate obseruando, illa appendix addita est, vt æquis ritibus omnes sanctum diem Dominicū agerent, illo die stantes vota sua persoluerent, quo Quartadecimani resurrectionis Dominicæ immemores, vt in reliquis diebus genua flectebant. Post constitutionem de Paschate vni-formiter obseruando, altera fax incendii oborti Meletius, qui, quod idolis sacrificasset, ab episcopatu, synodali iudicio sub Petro Alexandrino habito, iuste deturbatus, Petrumque ipsum propterea, eiusque successores Achillam & Alexandrum foedissimis criminationibus lacerans, totaque fere Ægypto bacchatus, & multis per ciuitates diaconis, presbyteris, episcopis creatis, pernicioso schismate ecclesiam scindebat, in iudicium deducitur; causaque huius diligenter cognita, ob pacem ecclesiæ, cum eo transactum fuit hac ratione, vt nomen episcopi ipse retineret, tantumque episcopali munere & functione deinceps abstineret; illi quos ordinauerat, post impetratam ordinum sibi collatorum confirmationem & sufficientem attestationem, officiis, muneribus & functionibus sacris relinquerentur, essent vero inferiores illis, qui ab Alexandro primate sacros ordines suscepissent. Hæc plenius fusiufque ex epistola synodica a patribus huius Concilii ad Alexandrinos scripta cognoscere licet. Initium eius tale est.

*Sancta eximiaque Dei gratia ecclesie Alexandrina, &c.
in Domino salutem.*

Exat apud
Socr. lib. 1.
cap. 6.
Theod. lib.
1. cap. 9.
Pisanum
lib. 4. Con-
cilii Nicæ-
ni.

QVONIAM Dei gratia & mandato sanctissimi imperatoris, &c.

Quæ de rebus in hac Synodo gestis supra enarrauimus, ex diuersis fragmentis Concilii, diuersisque scriptoribus desumpta sunt. Acta Synodi olim, teste Athanasio, diligentissime conscripta, ab Arianis consulto concremata, ab orthodoxis summo studio conquisita, & non inuenta, eademne sint, quæ a Gelasio Cyziceno episcopo sub Basilisco imperatore e tenebris in lucem eruta, ab Alphonsio Pisano translata sunt, alii doctiores & prudentiores diiudicent.

Sub quo pontifice hoc Concilium celebratum fuerit.

¹ *Sub Siluestro.*] Mirum est, quod Sozomenus lib. 1. c. 16. quem Nicephorus lib. 8. c. 14. sequitur, hanc Synodum sub Iulio habitam fuisse existimari, cum non tantum Vitus & Vincentius suis subscriptionibus se Siluestri pontificis legatos esse profiteantur, sed etiam præter communem omnium sententiam, diuersarum collectionum inscriptiones, ipsumque Romanum Concilium, quod infra subiungimus, idem manifestis & apertis verbis confirmant. Error Photii, qui lib. de 7. Concil. hanc eandem Nicænam Synodum sub Siluestro & Iulio ecclesiæ Romanæ pontificibus celebratam tra-

ANNO
CHRISTI
325.

didit, grauior est. Nam si Nicæna Synodus sub pontificatu Siluestri cœpta, sub Iulio absoluta est, prædictis duobus pontificibus tertius Marcus Romanæ ecclesiæ pontifex adiungendus fuerat, qui medio tempore, quod est inter vnus finem & alterius initium, ecclesiæ gubernacula sustinuit. Et quod absurdus est, duodecim annis Synodum durasse oportuisset, si duodecimo anno Siluestri pontificis inchoata, tempore Iulii pontificis absoluta fuisset. Vide Baronium anno 325. num. 10. & 11. Vide præfationem Gelasio Cyziceno præfixam infra.

^k *Paulino & Iuliano consulibus.*] Ita præter diuersas Conciliorum collectiones, Concilium Calchedonenle actione secunda, & Socrates lib. 1. c. 9. in fine. Certissimum igitur est, hanc Synodum anno Christi nati 325. Constantini 20. Siluestri pontificis 12. celebratam esse. Prædicta enim Christi nati, pontificis, imperatoris & consulum tempora coincidere, ex emendatioribus fastis liquidissime constat. Anno imperatoris Constantini vigesimo hoc Concilium celebratum esse, Eusebius sibi ipsi in Chronico contrarius testatur lib. 3. c. 14. & lib. 4. c. 40. & 47. Grauius igitur aberrant, qui Eusebium secuti, hanc Synodum anno Christi nati 324. vel 328. Constantini imperatoris 15. Ianuario & Iusto consulibus celebratam esse constanter affirmant. Eandem Paulino & Iuliano consulibus inchoatam, vigesimo anno Constantini imperatoris absolutam esse, communior est sententia, vt ex præcedentibus manifestissime constat. Quomodo igitur, quod præter Couarruiam & Scaligerum Bellarminus asserit, triennio durasse potuit? Vno eodemque anno sanctam Synodum 18. Kalendas Iulias inchoatam, 8. Kalendas Septembris absolutam esse, vetustissima Cresconiana collectio testatur his verbis: *Factum est Concilium apud Nicæam metropolim Bithyniæ a die XVIII. Kalendarum Iuliarum, quod tenuit vsque ad diem VIII. Kalendarum Septembris, Paulino & Iuliano consulibus.* Non possunt igitur non grauius aberrare, qui Paulino & Iuliano consulibus cœptum, sub consulatu Ianuarii & Iusti, postquam triennio durasset, absolutum esse scribunt. Cassiodoro, omnibusque qui eum sequuntur, exordium Constantini imperatoris errandi occasionem præbuit. Putauit ille Constantinum imperii sceptrum anno post Diocletianum X. & Maximinum VII. qui secundum emendatioribus fastos cum anno Christi 309. coincidit, consecutum esse. Quod si verum esset, vere Ianuario & Iusto consulibus, anno Christi 328. atque Constantini 20. sancto Concilio finis impositus fuisset. Verum cum auctoritate & testimonio Socratis lib. 1. cap. 1. Cassiodori, sui ipsius immemoris, in tripartita historia, quam collegit lib. 1. c. vlt. Constantinum patri Constantio Eboraci in Britannia defuncto, 8. Kalendas Augusti, anno 1. olympiadis 271. Constantio & Galerio sextum consulibus, anno nimirum Christi 306. vt ex fastis patet, successisse manifestum sit, id quod fere omnium communior asserit sententia, anno nimirum Christi 325. Siluestri 12. Constantini imperatoris 20. Paulino & Iuliano consulibus, hanc sacrosanctam Synodum celebratam esse, verissi-

Tempus
Concili.

Quoto an-
no pontifi-
cis.

Quoto an-
no impera-
toris.

Quibus
consulibus.

Quamdiu
durauerit.

Cassiodori
error vnde
ortus.

Constanti-
nus quando
imperium
adeptus sit.

num esse constat. Vide Baronium anno Christi 306. num. 2. & 9. Item anno 325. num. 1. & reliquis sequentibus vsque ad num. 11. exclusiue. Possuinum in apparatu sacro, verbo *Nicanum Concilium*.

Inscriptio
Concilii
qualis.

¹ *Inscriptio.*] Hæc inscriptio Concilii partim falsa, partim deprauata est. Quod enim hanc Synodum celebratam esse refert Licinio Casare adhuc viuente, falsum est: quod de 31. anno Alexandri subditur, omnino deprauatum est. Verior igitur & emendatior est illa, quæ in peruetusta Cresconiana collectione extat his verbis: *Factum est Concilium apud Nicæam metropolim Bithynia a die 18. Kalendas Iulias, quod tenuit vsque ad diem 8. Kalendas Septembris, Paulino & Iuliano consulibus, qui est apud Græcos 18. die mensis eorum dies secundus, Alexandri anno 636.*

Licinio
quando
mortuus
sit.

^m *Licinio Casare.*] Licinio adhuc superstite, quem auctoritate Eusebii in Chronico in priuatam vitam redactum, Thessalonica iussu Constantini imperatoris occisum esse constat, hanc Synodum celebratam esse falsum est.

ⁿ *Decimo tertio Kalendas Iulii.*] Ita actione 2. Concilii Calchedonensis apud Socratem lib. 1. cap. 9. legitur 11. Kalendas Iunias. In antiqua Cresconiana collectione 18. Kalendas Iulii. De qua varietate, nisi error vitio librariorum irrepsit, affirmare necesse est, id ex diuersis Synodi actionibus (cum singula suis diebus consignari consueuerint) vel saltem ex diuersis Constantini literis diuerso tempore scriptis ac consignatis accidisse. Baron. num. 3.

Quoto an-
no Alexan-
drini regni
Nicæna Sy-
nodus habi-
ta.

^o *Secundum Alexandriam trigesimus primus.*] Hanc inscriptionem in annis ab Alexandri regno numeratis deprauatam esse, Cresconiana collectio indicat, quæ sic habet: *Alexandri anno sexcentesimo trigesimo sexto.* Cuius computationis initium si a morte Alexandri sumatur, ipsa computatio erronea est. Inde enim vsque ad primum annum Christi nati, vt minimum 325. anni computantur. Nam Alexander, vt communis chronologorum sententia asserit, defunctus est anno 1. olympiadis 114. Christus vero anno 3. vel 4. olympiadis 194. natus est. Quibus si addantur anni 325. quorum postremo sacrosancta Synodus Nicæna celebrata est, sequeretur eam non 636. sed potius anno 650. post Alexandrum habitam esse. Sin vero initium horum sexcentorum triginta sex annorum constituatur primo anno regni Græcorum, cuius in libris Machabæorum frequens mentio habetur, præcise ab initio regni Græcorum, quod alias regnum Alexandri appellari solet, vsque ad tempus habitum Concilii Nicæni, sexcenti triginta sex anni inueniuntur. Cœpit enim regnum illud trecentesimo decimo vel vndecimo anno ante Christum natum, decimo tertio vel decimo quarto post obitum Alexandri: quibus ergo 311. si addas 325. post Christum natum, vere sequitur, hanc Synodum sexcentesimo trigesimo sexto anno post Alexandri regnum, quod alias Græcorum regnum nominatur, celebratam esse.

Initium re-
gni Græco-
rum.

Era quid.

^p *Era 363.*] Hoc est anno Christi nati 325. æra enim est nota numeri,

ANNO
CHRISTE
325.

numeri, qua in Hispania res sacræ & profanæ consignabantur; sic dicta, quod ad agendum triumphum de Cerretanis in Hispania rebellantibus, per Domitium deuictis, ingentem vim æris Augusto Cæsari contribuissent, idque Marcio Censorino & Caluifio Sabino consulibus, anno nimirum post triumuiratum Augusti quarto, & ante natum Christum trigesimo octauo. Cum ergo omnium fere scriptorum consensu æram 38. anno ante natalem Christi numerari cœptam fuisse constet, is qui hunc æræ numerum ad Christi Domini nostri annorum rationem deducere voluerit, ab æræ nota anno 38. deducere debet. Deductis igitur annis 38. a 363. æræ, qua Nicænum hoc Concilium celebratum fuisse hac inscriptione notatur, relinquuntur anni post Christum natum 325. Quibus ea, quæ supra de tempore huius Synodi celebratæ copiose scripsimus, mirifice admodum & egregie confirmantur. De etymologia huius nominis, causa & origine, vide quæ scribit Valsæus in chron. Hispan. cap. 22. Baronius in notis ad martyrolog. Roman. die 22. Octob. & Garsia Loayfa in notis ad Concil. Elibertinum, verbo *ara*.

Vnde dicta.

Trigesimo octauo anno ante natalem Domini cœpta.

XX. Canonum.] Quamquam Græci omnes asserant & tueantur, Nicæni Concilii Canones viginti tantum fuisse, idque Theodoretum lib. 1. c. 8. & Rufinum lib. 1. cap. 6. ex his duos in duas alias partes diuisentis, atque ita viginti duos Canones enumerantis, auctoritate confirmant, addantque post diligentem inquisitionem factam, in archiuis Alexandrinæ, Antiochenæ, & Constantinopolitanæ ecclesiæ (vt constat ex epistola & actis Synodi Carthaginensis sextæ) non plures quam viginti Canones repertos esse: verius tamen est plures quam viginti a patribus Nicæni Concilii constitutos fuisse, eorumque nonnullos naufragium passos esse. Idque his rationibus euidenter ostendo. Primo, non extat Canon ille, qui, vt Eusebius lib. 3. de vita Constant. Athanasius in epist. de Synodo Arimin. testantur, vnus ex præcipuis fuit, quo decretum est, vt Pascha non nisi Dominico die celebraretur. Secundo, neque extat is Canon de bigamis ab ordinibus arcendis constitutus, de quo S. Ambrosius epist. ad Vercell. episcopum hæc ait: *Sed prius cognoscamus non solum hoc apostolum de episcopo & presbytero statuisse, sed etiam patres in Concilio Nicæno tractatus addidisse: neque clericum quemquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit.* Tertio, vbi quæso inuenitur Canon de scripturis diuinis & authenticis, cuius S. Hieron. epist. 3. meminit his verbis? *Sed quia hunc librum (Iudith) Synodus Nicæna in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, acquiesci postulationi vestra.* Quarto, S. August. epist. 118. allegat Canonem Nicænum, quo ne duo episcopi in eadem ecclesia sedeant, sancte & pie cauetur: Concilio Carthag. 3. cap. 48. dicitur, a patribus Nicæni Concilii constitutum fuisse, vt non nisi a ieiuno sacrificium offeratur. A Concilio Carthag. 6. cap. 3. citatur ex Nicæno Canon de appellatione ad apostolicam sedem episcopis concessa: quem ante habitum Sardicente Concilium habitum fuisse, ex Theodoretum constat, Concil. Tom. 2.

Numerus Canonum Nicænorum quantus.

Plures fuisse Canones quam xx. probatur. I. Ratio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

qui de Julio Romæ Athanasii causam cognoscente lib. 2. cap. 4. hæc ait: *Ille ecclesia Canonem secutus, & eos iussit Romam venire, & diuinum Athanasium, qui pro seipso in iudicio responderet, vocauit.* Hoc eodem Concilio Nicæno idem Canon a patribus sancitus est, quo cautum fuit, vt res cognita in minori Synodo, in maiori iterum examinari atque tractari possent: de quo Iulius papa epist. ad Arianos hæc ait: *Episcopi in magna Synodo Nicæa congregata, non sine Dei consilio permiserunt prioris Synodi acta in alia Synodo examinari.* Demum in fine Concilii Calchædonensis refert Atticus in Nicæno Concilio Canonem quemdam editum esse, qui que ibidem cum annotationibus nostris reperitur, vt formatarum literarum certa quædam scribendi forma ac ratio determinaretur, quæ apud episcopos tantum catholicos secreta retineretur, ne vulgatam formulam impostor aliquis hæreticus vel schismaticus per fraudem confingens, se pro catholico vendicaret, & catholicam communionem iuffuraretur. Quæ fuerit ratio & forma scribendi formatas, loco allegato patebit. Plures ergo Canones, quam hic reperiuntur, a sancta Synodo constitutos fuisse, ne quidem ipsi Græci, numeri Canonum vicenarii tenacissimi custodes ac vindices, negare possunt. Huc illud etiam pertinet, quod teste Sozom. lib. 3. cap. 19. in fine, ex instituto huius Concilii ad hymnum glorificationis hunc, *Gloria patri & Filio & Spiritui sancto*, quem apostoli instituerant, hæc quæ sequuntur: *Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum*, addita fuerint, ideo quod Ariani blasphemantes dicerent Filium a Patre in tempore factum, & fuisse tempus quando non erat. Vide quæ dicemus Concil. Valen. cap. 5. Manifestum ergo satis est, quod numerus Canonum Nicænorum vicenarium illum a Græcis assertum vere excefferit. Fuerintne præcise 70. vel 80. vt ex epistola Athanasii ad Marcum, & Marci ad Athanasium, Franciscus Turrianus, & Cyziceni interpres Alphonfus Pisanus, probant suis libris, quos hac de re scriptos infra subiunximus, aliis discutienda relinquimus. Vide Baronium anno 325. numero 156. vsque ad 180. Bel-larminum lib. 2. de Rom. pont. cap. 25. Possuinum in refutat. Dauid Chytræi, & in app. sacro.

Quinta.

Sexta.

Hymnus glorificationis a quo institutus.

NOTÆ CANONVM SINGVLORVM.

Can. 1. Leontius causam dedit huic constitutioni.

Can. 1.] Huius Canonis faciendi causam dedisse videtur Leontius, qui accusatus de commercio cuiusdam iuuenulæ mulieris, iussusque proinde vt ab eius contubernio abstineret, seipsum castrandum dedit, quo ita libere eius commercio vti posset; & nihilominus tamen cum presbyter esset, depositus est, & ad Arianos defecit. Athan. de fuga sua in fin. & epist. ad solitarios. Aduersus abscessos igitur agens sancta Synodus, quos necessitas fecit eunuchos, excepit: damnat autem qui suapte sponte se castrauerunt. Vide quæ diximus in notis ad Can. apost. & Baron. num. 146.

Tales in clerum admittit Canon.] Verus, scilicet, vigesimus aposto-

ANNO CHRISTI 325.
 lorum Canon. Hunc Canonem hic citari declarat articulus, quo Synodus utitur: non enim dixit, *tales admittit* ὅμοιος ὁ κανὼν, id est, hic Canon: neque dixit κανὼν infinite ac sine articulo, sed dixit ὁ κανὼν, cum articulo, significans de noto ac vetere Canone se loqui, qui in nulla Synodo reperitur, sed tantum inter eos, qui ab apostolis traditi, & a Clemente conscripti sunt.

Can. 2.] Hoc Canone decernitur, vt neophyti, id est, recens Neophyti baptizati, non ordinentur episcopi aut presbyteri. Huic derogatum qui fuit in Ambrosio & Nestario, ad sedandos concitatos tumultus, & ob insigniorem aliquam personam. Vide quæ diximus in notis ad Can. apost. 79. Baron. num. 154.

Can. 3.] Occasione eadem qua primus, etiam tertius Canon Lex celibatus. sancitus esse videtur, quo vetatur, ne quis quouis prætextu apud se mulierem subinductam retineret aliam, quam vel matrem, vel sororem, vel amitam, vel suspicione carentem, nulla vxoris mentione facta: cuius sane nomen ante alias fuerat exprimendum, si ad rogationem Paphnutii, vt referunt Socrates & Sozomenus, de ea dubitatum esset. Quare verius est hoc Concilio ad rogationem Paphnutii non modo non liberum cuique relictum esse vti vxoribus post susceptos sacros ordines, vt mentiuntur Socrates lib. 1. cap. 8. & Sozomenus lib. 1. cap. 22. sed illud idem hic, sicut & in Concil. Arelatenfi 2. cap. 2. expresse vetitum esse, & absque controuersia ab omnibus obseruatum fuisse. Cuius obseruationis testis est S. Basilus epist. 17. ad Paregor. in addit. qui huius Canonis auctoritate nifus, non permisit septuagenarium senem secum habitantem habere mulierem, sed inquit: *Eiice illam ex adibus tuis, & trade in monasterium. Sit illa cum virginibus, tu inter viros ministra.* Lege, ait, *Canonem a sanctis patribus nostris in Nicæna Synodo constitutum, qui manifeste interdixit, ne quis mulierem subintroducendam habeat.* Vnde Hieronymus epist. 50. in fine. *Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentes; episcopi, presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in æternum pudici.* Vide Baron. anno 325. n. 148. & trib. seqq. item an. Domini 58. nu. 17. & 12. seqq. Belarm. lib. 1. de clericis c. 20. argumenti sexti solutione. Vide annotationes Francisci Turriani in Canonem 4. Nicæni Concilii infra.

Can. 4.] Citatur hic Canon in Synodo sanctorum patrum, qui conueniunt ad sanctum œcumenicum Concilium Constantinopolitanum, epistola ad Damasum cum hoc additamento: *Vt singularum prouinciarum antistites vna cum finitimis, modo ipsis ita visum fuerit, episcopis.* Vide Theodoret. lib. 5. cap. 9. Baron. num. 155.

Can. 5.] Constituitur hic, vt inter episcopos firma rataque perduret concordia, & vt bis in anno Concilia celebrentur secundum Canonem apostolorum 38. Vide quæ ibi notauimus, item Turri. annotationes in Can. 7. infra.

Can. 6.] Initium huius Canonis, quod tale est: *Ecclesia Romana semper habuit primatum;* in libris vulgatis deest: ita enim citatur a Concil. Calched. patribus act. 16. Cum hoc eodem initio extat

Concil. Tom. 2.

Gg ij

Explicatur
Canon lex-
tus.

Obiectio
quædam
refellitur.

Primatus
Petro eius-
que succes-
soribus a
Christo
collatus
fuit.

Rufini ex-
positio er-
ronea.

idem Canon a Dionysio abbate e Græco in Latinum translatus, vt refert Alanus Copus in 1. dialogo. intelligitur & explicatur his verbis: *Perpendimus omnem primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiqua Roma Deo amantissimo episcopo conseruari*: quali diceret: Sicut Petrus eiusque successor Romanus episcopus ac pontifex, ex institutione Christi diuino iure primatum consecutus est, & semper habuit, ac legitime vsurpauit; ita Alexandrinæ ecclesiæ episcopus omnium ecclesiarum dumtaxat, quæ sunt in tota Ægypto, primatum & auctoritatem, quam Meletius schismaticus impugnerat, iuste vsurpet: & non ex institutione Christi, sed ex concessione, ordinatione & institutione Petri, eiusque successoris Romani pontificis, qui omnes Ægypti prouincias per Marcum Petri discipulum, & Marci successores, huc vsque regere & gubernare conseruit. Cum enim Christus ipse instituerit in Petro pontificatum duraturum vsque ad finem mundi, Ioan. 21. fit, vt quicumque Petro succedit, a Christo pontificatum accipiat. Bellarminus lib. 2. de Rom. pont. cap. 12. Cum igitur ex apostolica traditione, ex Conciliorum generalium ac pontificum decretis & communi patrum consensu constet, solum Romanum episcopum Petro in episcopatu ac pontificatu succedere, fidem Christi impugnat, qui aliter quam a Christo Romanæ ecclesiæ primatum & pontificatum collatum esse affirmat. Si dicas; in Concilio Calchedonensi act. 16. legimus, quod Romanus pontifex primatum habuit a patribus Nicænis, ideo quod illa ciuitas toti orbi imperaret. Respondeo, illud decretum non esse legitime factum, quia legatis apostolicæ sedis absentibus, & postea reclamantibus latum est: ideoque a Leone pontifice aperte & damnatum & reprobatum. Et merito. Nicænum Concilium enim non attribuit Romano pontifici primatum, quasi antea non habuerit; sed agnouit eum habere, semperque habuisse. tacco quod S. Dionysius Alexandrinus episcopus apud S. Dionysium Romanum pontificem accusatus, eum iudicem agnouerit, eiusque sententiæ lubens meritoque 60. circiter annis ante Concilium Nicænum acquieuerit. Si ob eam causam, quæ a decreto allegatur, primatus Romanæ ecclesiæ foret collatus, oportebat etiam post, Mediolanensi, Treuirensi, & Nicomediensi, primatum ecclesiæ esse collatum; cum Mediolanum, Rauenna, Sirmium, Treueri, &c. sedes imperii multis temporibus fuerint. Bellarmin. lib. 2. de Roman. pontif. c. 17. Errant igitur omnes grauiter, qui putant hoc Canone Alexandrinam Romanæ adæquatam esse, cum a Romanis pontificibus diuersis, diuersi Alexandrini episcopi, Dionysius nimirum & Athanasius accusati & citati comparuerint, iudicioque eorum velut oraculo Spiritus sancti acquieuerint. Quod Rufini expositio hæc: Alexandrinus habeat curam Ægypti, sicut Romanus habet curam ecclesiarum suburbicarum, quæ Romanæ ecclesiæ diocæsi peculiariter præ ceteris sunt subiectæ; mala sit, erronea, & ex ignorantia profecta, patet: quia hoc Concilium, neque vt hic, neque vt in Concilio Carthag. 6. vel etiam in Calchedonensi, aut vt a Dionysio

ANNO
CHRISTI
325.

citatum reperitur, suburbicariarum ecclesiarum vsquam meminit. Accedit quod ipsa ratio inepta foret, si ita restringenda esset. Ante victoriam igitur nouantes nostri sæculi triumphant, quasi hoc loco definita fuerit Romanæ ecclesiæ iurisdictio, vt tantum præsit suburbanis ecclesiis. Baron. num. 134. Qui vero cum Balsamone sentiunt, hoc tempore & Romanum, & reliquos patriarchatus esse institutos, ipsique Romano totius occidentalis ecclesiæ dumtaxat curam demandatam esse, absurde sentiunt, vt patet ex epist. Nicolai primi, quam scripsit ad Michaelem imperatorem, quæ extat. Item patet ex superioribus. Vide præterea Baron. nu. 130. Bellarmin. lib. 1. de Romanis pontificibus c. 24. & lib. 2. c. 13. notas nostras ad epistolam Anacleti 3.

Balsamonis
interpretatio
quæ &
qualis.

Quoniam quidem & episcopo Romano parilis mos est.] Hæc verba corrupta sunt, ac proinde corrigenda sic: *Quoniam talis episcopo Romano consuetudo est:* ita legendum esse, Canon 16. quem ex Romanæ ecclesiæ scriniis Palchafinus B. Leonis I. pontificis maximi legatus ad Concil. Calched. attulit, aperte indicat. Vide Possuinum in app. sacro, verbo *Nicænum*.

Canonis
emendatio.

Quia consuetudo obtinuit.] Hierosolymitana ecclesia per annos quingentos fere vsque ad Iuuenalem eiusdem ecclesiæ episcopum, patriarchalis nomine, non re; honore, non potestate habita est; sic vt episcopus illius ecclesiæ quarto quidem loco in Conciliis sederit, verum nulli archiepiscopo vel episcopo instar aliorum patriarcharum præfuerit. ipsum autem Cæsariensi archiepiscopo Palæstinæ metropolitano, & Antiocheno patriarchæ, qui toti orienti præsidebat, subiectum fuisse, testantur Hieronymus in epistola ad Pamachium, Leo epistola 62. ad Maximum Antiochenum, Bellarminus lib. 1. de Romanis pontificibus c. 24. Nihil ergo magna Synodus Hierosolymorum ecclesiæ contulit, nisi vt honor qui ex antiquo vsu ei deferri solebat, iuribus & subiectione metropolitani saluis, eidem deferatur. Idque propterea, quod Hierosolymitana ecclesia mater omnium aliarum ecclesiarum (sic enim nominatur in epistola synodali Concilii Constantinopolitani œcumenici ad Damasum, quæ extat apud Theodoretum lib. 5. cap. 9.) appellata fuerit, adeoque non immerito ipsius ciuitatis episcopus eum honorem, vt inter apostolicarum ecclesiarum antistites federet, & in literis quoque ita nominaretur, antiquitus consecutus fuisse videatur. Baronius anno prædicto numero 139. Errat igitur Theodorus Balsamon non tantum hac in re, quod a patribus huius Concilii Hierosolymitanum patriarcham Romano, Alexandrino, & Antiocheno superadditum esse putet: verum & in eo, quod Constantinopolitanus patriarchatus eodem Concilio sit institutus. Quod Constantinopolitanus in Constantinop. I. & Calchedonensi Concilio non solum patriarchatum adipisci, sed etiam secundum locum inter patriarchales sedes obtinere conatus fuerit, verum est: ante Iustiniani autem tempora eundem id a Romanis pontificibus impetrasse, nullo authentico scripto probari poterit. Post annum Domini

Can. 7.
Hierosoly-
mitana ec-
clesia an &
quomodo
patriarcha-
lis.

Theodorus
Balsamon
redargui-
tur.

500. Iustiniani imperatoris opera, & Rom. pontificum permissio-
ne, nullo amplius reclamante, Constantinopolitanum & Hierosoly-
mitanum episcopum in numerum patriarcharum relatos fuisse con-
cedo, vt patet ex iis quæ dixi supra in notis ad epistolam Anacle. 3.
Vide Bellarm. lib. 1. de Rom. pont. cap. 24.

Can. 8.

Accusatio No-
uatiani
de Concilio
Nicæno
sententia.

Imperatoris
Constantini
facetum re-
sponsum.
Plures epi-
scopos in
vna ecclesia
esse, prohibi-
bitum.

S. Augusti-
ni prædecesso-
re adhuc vi-
uente epi-
scopus or-
dinatus
fuerit.

Can. 10.
Indulgen-
tia lapsis
dari solita.

Si qui voluerint.] Nouatianis ad ecclesiam redire volentibus, cer-
tis quibusdam conditionibus expressis, ianua adaperitur. Causam
præbuit Acesius Nouatianorū ecclesiæ episcopus, qui ab imperatore
rogatus, an idem quod de fide in Christum, & festo Paschatis cele-
brando, patres Concilii definiuissent, ipse crederet; a Sozomeno lib.
1. cap. 21. respondisse scribitur; *Nihil noui decisum esse, Conciliique
decretum laudasse. Sic namque se ab ineunte ætate didicisse, tum creden-
dum, tum festum agendum esse.* Quæsitus secundo, cur ergo se a catho-
licorum recte credentium communione segregaret, causamque in
peccatores & immundos, quos ille reciperet, reiecit: *Imperator,*
inquit Sozomen. *accepto sermone dixit: (fatuum ironice deridens)
erigito tibi scalam Acesi, & tu solus in calum ascendito.*

Vt in vna ciuitate non videantur duo episcopi esse.] A patribus Nicæ-
ni Concilii edita synodali constitutione prohibitum fuisse, vt plu-
res, quam vnus, episcopi sint in vna ciuitate, ex Innocentii Ro-
mani pontificis epist. quæ extat apud Sozomen. lib. 8. cap. 26. aperte
constat, qua in causa S. Chrysostomus aduersus eos qui in locum
viuentis alium episcopum creassent, Nicænum Canonem id prohibi-
entem citat. Augustinus etiam epist. 110. & alibi se per ignorantiam
excusat, quod Valerio prædecessore suo adhuc viuentem, contra Ni-
cæni Concilii Canonem prohibentem, ne duo sint in vna ciuitate
episcopi, ordinatus fuerat. Verba illius hæc sunt: *Adhuc in corpore
posito beatæ memoriæ patre & episcopo meo senæ Valerio, episcopus ordinatus
sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam.*
Quod autem subiungit ibidem, B. Valerium eandem prohibiti-
onem ignorasse, his quæ in vita S. Augustini cap. 8. refert Possidius,
plane repugnat. Ille enim scribit Valerium corpore & ætate infir-
mum, ne suæ ecclesiæ sacerdos episcopali munere & officio, pro-
pter admirabilem doctrinam ac pietatem, dignissimus, ab aliis ci-
uitatibus episcopo carentibus eriperetur, secretis literis apud pri-
matem episcopum sedis Carthaginensis egisse, imbecillitatem cor-
poris sui, ætatisque grauitatem allegasse, & obsecrasset, vt *Hipponen-
si ecclesiæ ordinaretur episcopus, qui suæ cathedræ non iam succederet, sed
consecraretur Augustinus.* Atque ita rescripto impetrasset,
quod venerabilis senex exoptauit. Sunt qui præter ea quæ hic ponū-
tur, hac de re singularem constitutionem, iniuria temporis & Aria-
norum cum multis aliis deperditam, editam fuisse, non citra pro-
babilitatem, vt supra diximus, coniiciunt. Vide Baron. tom. 5. an.
395. num. 31. & 32.

De his qui præuicari sunt.] Hoc & sequente Canone statuitur,
vt pro animi ardore, quo quis suscepit iniunctam poenitentiam
peragere, episcopus illi indulgentiam præstare possit, ne præstitum

ANNO
CHRISTI
325.

integrum tempus persolvere teneatur. Qui hanc ob suorum facinororum magnitudinem se consequi posse distabant, commendatitiis sanctorum, qui fidei causa in carcere detenti essent, literis, de quibus supra in Concil. Eliberit. plura diximus, eam promereri studebant. Tertullianus ad martyr. cap. 1. scribens, indulgentiam pacem nominans, sic ait: *Quam pacem quidam in ecclesia non habentes, a martyribus in carcere exorare consueverunt.* Sanctus Cyprianus multis in locis testatur, quod martyres in gratiam lapsorum libellis supplicibus ad episcopos transmissis, frequenter pro humilibus & sincere poenitentibus indulgentiam obtinuerint; quandoque etiam si pro talibus intercederent, quibus vigor sacerdotalis ignoscendum non esse iudicabat, nihil impetrasse. Vide Baronium anno 58. numero 39.

Inter audientes habeantur.] Catechumeni cur appellentur audientes; item quid sit, quod hic dicitur communicare sola oratione, sine oblatione vel cum oblatione communicare, vide quæ diximus in notis ad Concil. Ancyran. Can. 4.

Deposito militia cingulo.] Non omnis militia, ut calumniantur hæretici, hic prohibetur; sed ea dumtaxat, quæ est signum idololatriæ. Olim enim cingulum militiæ fuit res magni honoris & commodi, propter magna privilegia militibus concessa: & propterea antiqui imperatores ethnici, persecutionis tempore, cingulum militiæ iis qui Christiani erant, fidemque negare recusabant, ut patet apud Eusebium libro 8. capite 4. libro 9. capite 10. auferre & exauctorare consueverunt. Quam ob causam cum plures Christianorum militum ardore fidei cingulum abiicerent, sine honore potius quam fide vivere malentes: ac demum posteaquam mundi & honoris tentationibus deuicti essent, idem cingulum, parati deinceps fidem eiurare, vicissim ambirent, Concilium iisdem severam hanc poenitentiam imposuit. Vide Bellarminum libro 2. de Concil. cap. 8.

De his vero qui recedunt ex corpore.] Constituitur ne poenitentibus in extremo periculo vitæ constitutis communicatio, quæ viaticum appellari solet, denegetur. Huic Canoni primum Eliberit. Concilii non obstare, prolixè ostendimus supra in notis ad eundem primum Canonem Concil. Eliberit.

Pervenit ad sanctum Concilium.] Apud Rufinum lib. 10. hist. cap. 16. quædam pars Canonis, quæ hic nusquam extat, reperitur, qua iubetur ut in absentia presbyterorum diaconi eucharistiam porrigant. Cum itaque Canones, quos Rufinus descripsit, sint veri & authentici Canones Nicæni Concilii, ut testatur S. Cyrillus in epist. ad Concil. Carth. quæ extat in fin. act. Concil. Africani, merito hæc particula Canonis, quam Kemnitius ideo in dubium reuocare contendit, contra eundem annotanda est & obseruanda. Et præcipue etiam propterea, ut huius Canonis, & præcedentis, auctoritate & ratione discat & agnoscat, olim in ecclesia eucharistiam extra sacrificium in usum infirmorum præservari solitam fuisse. Vide

Can. 11.

Can. 12.

Quæ militia hoc Canone prohibita. Cingulū militiæ quid. Causa sancti huius Canonis.

Can. 13.

Poenitentibus in agone constitutis communionem non esse denegandam.

Can. 14.

mutuus est.

Eucharistia olim extra sacrificium præservata.

Can. 19.
Pauliani
an rebapti-
zandi.

Bellarminum libro 4. de euch. capite 4. Possuinum in app. sacro. *Si qui confugiant ad ecclesiam.*] Pauliani, reliquæ & sectarii Pauli Samosatani, de quo supra in Concil. duobus Antiochenis pluribus egimus; hi, si ad ecclesiam redire contendant, rebaptizari iubentur, non ut iterato baptismo abluantur, sed quod horum ministerio baptisma ipsis collatum initio nullum fuerit, ideo quia forma eadem qua vitur ecclesia, per expressam scilicet S. Trinitatis inuocationem, non fuerit administratum. Nam in fide S. Trinitatis, quod necessario fieri debet, haud dubie non baptizarunt, qui Christum purum hominem esse docentes, gloriosissimæ Trinitatis mysteria abnegarunt. Id quod de Nouatianis tempore Stephani pontificis contra Africanos constitutum fuit, huic Canoni nihil obstat. Hi enim forma legitima baptizati ante fuerant, ideoque ipsos per iteratum baptismum in ecclesiæ communionem recipere, sacrilegum fuisset, iuxta ea, quæ hac de re copiose scripsimus in notis ad Canonem apost. 46. & seqq. in Concil. Afric. 3. & Can. 8. Concil. Laodicensi supra.

Cur Noua-
tiani non
sint rebapti-
zandi.

Diaconissa.] Diaconissa quæ, & cur sic appellatæ fuerint, vide quæ notauimus ad Can. 11. Conc. Laodicensi.

Causa addi-
te appendi-
cis.

Quoniam sunt in Dominica die.] Die Dominico Quartadecimari resurrectionis Dominicæ immemores genua flectebant non aliter, quam reliquis diebus profectis. Itaque horum occasione ad decretum de celebrando Paschate, hæc appendix addita fuit, ut sanctum diem Dominicum omnes æquis ritibus peragerent, memoresque se cum Christo resurgente, a morte animæ resurrexissent in spem vitæ æternæ, omnes fideles die Dominico stantes vota persoluerent. Vide Baron. an. 325. num. 115.

DE SVBSCRIPTIONIBVS.

Ofius, Vi-
tus ac Vin-
centius le-
gati pontifi-
cis.

De numero episcoporum eorum qui huic Concilio interfuerunt, supra egimus in principio: hoc loco de celebrioribus qui eidem præsentibus adfuerunt, pauca subiiciemus. Inter eos qui subscripsisse leguntur, Ofius Corbudensis occidentalis ecclesiæ in Hispania episcopus, vir doctissimus, virtutum præstantia, in rebus agendis dexterritate, prudentia, & confessionis gloria clarissimus, Siluestri pontificis personam gessit, eiusque legato primario fungitur cum Vito & Vincentio Romanæ ecclesiæ presbyteris. Vide ea quæ diximus supra verbo *Oecumenicum*. Item quæ de Ofio diximus in notis ad subscriptiones Concil. Elibertini.

Alexandri-
nus patriar-
cha.

Alexander patriarcha Alexandrinus, vniuersæ ecclesiæ catholicæ clarissimum decus & ornamentum, innumeris ferme sanctorum elogiis prædicatus, totius agminis quasi dux, ille est, qui primus omnium aduersus Arii impietatem & blasphemiam sublime vexillum erexit. Vide notas vtriusque Concilii Alexandrini supra præcedentis.

Antioche-
nus patriar-
cha.

Eustathius Antiochenæ ecclesiæ primatum tenens, propter insignem virtutum ac doctrinæ excellentiam, ex Bercoensi ad Antio-

tio-

ANNO CHRISTI 325.
 tiochenam ecclesiam translatus, celeberrimus fidei confessor, pro fide exulans, & demum in exilio occumbens, ex tot tantisque sanctissimis episcopis delectus est, vt in eodem sacro Concilio publicas Deo gratias ageret. Hic est, qui, vt ait B. Hieronymus, clarissima tuba in aduersarios bellicum cecinit. Vide quæ diximus supra de confeslu episcoporum, verbo *Trecentorū*. Item notas ad epist. Anteri.

Macarius Hierosolymitanæ ecclesiæ patriarchali honore venerandus antistes, quartum locū post legatos Pontificis occupans, ipsis Arianis attestantibus, acerrimus fidei Nicænæ propugnator extitit, ideoque ab ipso Ario apud Eusebium Nicomediensem in crimen adductus.

Macarius Hierosolymitanus episcopus.

Potamon Heracleæ in Ægypto episcopus ille est, qui in persecutione Maximini, illo nimirum certamine, quo Eusebius Cæsarensis episcopus Potamonis concaptiuus sibi de oculo effodiendo metuens, præsidique obtemperans, timore mutilationis fidem abnegauit, ob egregiam Christi nominis confessionem altero oculo effosso priuatus, atque ita pro Christi nomine sacris stigmatibus condecoratus, tandem post Meletium contemptum, causam eius desertam, postque Arii hæresim grauiter impugnatam, sub Philagrio Ariano præside sæuissimo, infracto animi robore martyrium consummauit.

Potamon.

Eusebius Pamphilidem negat.

Paulus Neocæsareæ episcopus, qui tempore persecutionis Licinii ob insignem fidei confessionem manuum, neruorum, & quod magis horrendum est, genitalis membri ferro candente admoto combustionem, vt scribit Theodoret. lib. 11. cap. 7. perpeffus, de impietate prostrata victoriæ trophæum secum portauit.

Paulus Neocæsareensis.

Iacobus Nisibenus in Mesopotamia episcopus, vir plane apostolicus, scripto & doctrina celebris, & mortuorum suscitator, fidei sub Maximino insignis confessor.

Iacobus Nisibenus.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ antistes, columna ecclesiæ ab Athanasio nominatus, angelicæ vitæ imitator, propheticæ spiritu commemorabilis, qui dum iter haberet ad hanc Synodum, Gregorii Nazianzeni patrem & baptismo lustrauit, & futurum episcopum denuntiauit. Testis est Gregorius Nazianzenus orat. in funere patris habita. Sanctus igitur Basilius memoria lapsus est epistola 82. qua Hermogenem Leontii successorem huic Concilio interfuisse scribit.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ episcopus.

Aristeus episcopus Armeniæ, quem rectius Arostanem nominaueris, successor illius Gregorii Armeni, qui regem maioris Armeniæ ad fidem conuertit, eumque cum imperatore Constantino ad idololatriam destruendam, & Christianam religionem propagandam incitauit. Errat igitur Nicephor. lib. 8. cap. 14. vbi ait, Gregorium Arostanis prædecesorem huic Concilio interfuisse.

Aristeus Armeniæ episcopus.

Eutychnus Amasenus episcopus, Basilei martyris successor, ab ipso secundum præcedentes prophetias designatus.

Eutychnus.

Theophilus.] Præsentia & subscriptio Theophili Gothorum episcopi indicat eos qui apud Gothos Christiani erant, tempore

Concil. Tom. 2.

Hh

huius Nicæni Concilii omnes catholicos fuisse, & permanisse tales usque ad Phritigernis defectionem, qui in gratiam Valentis imperatoris mendacio Eudoxii Ariani, nullam differentiam inter catholicos & Arianos esse asserentis, deceptus, cum quibusdam tantum catholicis a vera & orthodoxa fide ad Arianismum defecit. Unde patet verum esse quod ait S. Augustinus lib. 18. ciuit. cap. 52. *Rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Christianos crudelitate mirabili, cum ibi non essent nisi catholici, quorum plurimi martyrio coronati sunt.* Adeoque falsum esse, quod scribit Sozomenus lib. 6. cap. 38. eos qui in persecutione Gothica, authore Athalarico excitata, martyrium subierunt, Arianos fuisse, imperioque Phritigernis Ariani paruisse. Illud etiam quod ibidem de Gothorum prima ad fidem conuersione per Vulphilam facta, eorumdemque cum eodem Vulphila a fide catholica defectione tempore Constantii imperatoris, & Concilii Constantinopolitani primi, peracta scribit, commentitium esse, hoc eodem argumento conuincitur.

Inter celebriores, quorum nomina subscripta non sunt, primas iure meritoque tenuit

Paphnutius
miraculis
clarus.

Paphnutius Thebaidos superioris episcopus, apostolicis miraculis clarus, qui verbo demones fugabat, ægros sola oratione curabat, cæcis visum reddebat, & paralyticos ad stabilitatem corporis reuocabat; ideoque sub persecutione altero oculo orbatus, & sinistri poplitis excisionem passus est. Hunc Constantinus in tanta veneratione & affectu habuit, vt sæpius eum intra palatium euocatum complecteretur, & oculum illum, qui illi in confessione fidei euulsus erat, auidioribus osculis demulceret. Ita Rufin. lib. 1. cap. 4. Socrat. lib. 1. cap. 7. & 8.

Spyridon
confessor.

Spyridon Tremithuntis, alias Irimituntis, in Cypro episcopus, ob insignem fidei confessionem, post dexteri oculi euulsionem, & sinistri poplitis succisionem, ad metalla damnatus, multorum mirabilium operum patror, & sacrarum scripturarum admirabilis propugnator, celeberrimus huius Concilii defensor, Theodoreto & Rufino attestantibus, eidem interfuit. De quo duo hæc memoratu dignissima sunt. Primum, quod philosophos & sophistas, qui ob famam tam celebri Conuentus, ad ostendendas ingenii sui vires, & ad insultandum Christianæ religioni, ad Nicæam conuenerant, admirabili quodam modo confutauerit. Alterum hoc memorabile est, quod ex homine agresti & ouium custode episcopus creatus, Triphyllium virum eloquentissimum, quem ante ad fidem Christi miraculis perduxerat, in Synodo perorantem, & loco verborum Christi, *Tolle grabatum tuum*, dicentem, tolle lectum tuum humilem, obiurgauerit ideo, quod verbis Christi vti dedignaretur, & eloquentia efferretur. Sozom. lib. 1. cap. 11.

Spyridon
scripturæ
defensor.

Alexander
episcopus
philosophos
clin-
guauit.

Alexandrum Constantinopolitanum episcopum huic Concilio interfuisse, eisdemque philosophos, de quibus supra, solo verbo elingues reddidisse ac confutasse, scribunt Rufinus libro 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 7.

ANNO
CHRISTI
325.

Nicolaum episcopum Miræ in Lycia, cuius sanctitas illustri exemploque loco semper fuit, cum aliis pluribus sanctitate ac doctrina conspicuis episcopis interfuisse, ex probatissimis aliis scriptoribus ostendit Baronius anno 325. num. 20. vsque ad 47. inclusivæ.

Nicolaus
Mirensis.

Adde, quod sicut olim cum venissent filii Dei, ut assisterent coram Domino, inter eos satan etiam adfuit; ita, in hoc eodem sanctissimo patrum confesso astitit idem diabolus in membris suis hisce: Eusebio Nicomediensi episcopo, Eusebio Cæsareensi, Paulino Tyri, Theognidi Nicæno, aliisque pluribus, quos recenset Baron. hæreticis, qui licet magna ex parte huic Concilio subscripsisse legantur, tamen cum id in gratiam imperatoris non tam veritatis, quam gloriæ & dignitatis suæ amore fecerint, ut constat ex iis quæ supra diximus, verbis *contra hæreses Ariænorum*, certum est, quod supra diximus, eos hac Synodo absoluta euectigio fidem præuaricatos, Arium secutos esse. Vide Baronium num. 40. & 41. Posseuin. in app. sacro, verbo *Nicænum Concilium*.

Qui hæretici
Concilio
interfuerint.

Quod duos episcopos iam vita defunctos huic Concilio per miraculum subscripsisse scribunt Gregorius presbyter in orat. de magna Nicæna Synodo, & Nicephorus lib. 8. c. 23. quodque de Acetio Nouatianorum episcopo lib. 1. hist. eccles. cap. 7. refert So- crates, ex eo de fide suspectum redditur, quod Athanasius, Hilarius alique plures, qui nihil plane intactum reliquerunt, quo insultantem Arianam hæresim oppugnare possent, harum historiarum nullam mentionem fecerint.

An post
mortem
quidam
Concilio
subscri-
pserint.

DE FINE CONCILII.

Absoluta Synodo, patres Concilii per literas ad Siluestrum Romanum pontificem scriptas, constitutionum suarum, iuxta Canonem apostolicum, quo, ne decreta aliqua absque sententia episcopi Romani in ecclesia fanciantur & promulgentur, prohibitum est, ut refert Socrat. lib. 2. cap. 13. confirmationem petunt, & impetrant: de qua confirmatione in notis ad Concil. Roman. 3. quod sequitur, plura dicemus infra. Epistola synodalis ad Siluestrum, & Siluestri ad Synodum, extant apud Pisanum lib. 4. Eusebius deinde oratione quadam habita, Constantinum imperatorem laudat. Imperator vero episcopos omnes, ob insignem victoriam contra hostes ecclesiæ obtentam, munificentissime excepit, eosque amplissimis muneribus donavit: clericis, virginibus & viduis per multas prouincias certum frumenti numerum suppeditari mandauit: dexteros oculos episcoporum in persecutione effossos pie exosculatus est; certo sibi persuadens, se sanctorum stigmatum exosculacione sacratissimam benedictionem consecuturum. Tandem, quos summis fauoribus & studiis persecutus fuerat, admonitione pietatis & amoris plenissima ad pacem & concordiam tranquille conseruandam, præuia, singulos a se dimisit. Vide Baronium anno Domini 325. num. 171. & sequentibus.

Quid abso-
luta Syno-
do gestum
fuerit.

Concil. Tom. 2.

Hh ij